EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2014.5.14.
COM(2014) 259 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

a fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2008/48/EK irányelv végrehajtásáról

TARTALOMJEGYZÉK

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

a fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2008/48/EK irányelv végrehajtásáról

1. Bevezetés 3
2. Az irányelv átültetése a tagállamokban 4
3. A 27. cikk (2) bekezdése szerinti szabályozási lehetőségek gyakorlása és hatása 5
4. Az irányelvben szereplő egyes fogalmak meghatározása 10
5. A 2. cikk (2) bekezdésének c) pontjában meghatározott küszöbértékek és a határidő előtti visszafizetésre tekintettel biztosított ellentételezés kiszámításához használt küszöbértékek és kamatlábak jelentősége a fogyasztói hitelpiacok szempontjából .. 14
6. Az irányelv hatása a fogyasztói hitelpiacokra 14
7. Az irányelv hatása a fogyasztóvédelemre 18
8. Következtetések 24

1. BEVEZETÉS

A fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2008/48/EK irányelvet (a továbbiakban: „irányelv”)[1] a fogyasztói hitelmegállapodásokat szabályozó első irányelv[2] 1987. évi elfogadása után több mint húsz évvel fogadták el, és a tagállamoknak 2010. június 11-ig kellett átültetniük nemzeti jogukba. Időközben a Bizottság elfogadta a 2011/90/EU irányelvet,[3] amellyel azt kívánta biztosítani, hogy a teljeshiteldíj-mutató (THM) kiszámításához használt feltevések pontosabban tükrözzék a piacon értékesített termékek jellegét, emellett pedig iránymutatásokat is közzétett az irányelv költségek és THM vonatkozásában történő alkalmazásáról.

Az irányelv fő célja a magas szintű fogyasztóvédelem biztosítása és ezáltal a fogyasztói bizalom növelése, a hitelajánlatok határokon átnyúló szabad mozgásának lehetővé tétele, továbbá a fogyasztói hitelre vonatkozó nemzeti jogszabályok eltéréseiből adódó versenytorzulások kiigazítása. Ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy az irányelv célja nem az, hogy a fogyasztókat több hitel felvételére ösztönözze, hanem inkább az, hogy a hitelfelvételt megelőzően alapos mérlegelés céljából valamennyi szükséges információt megkapjanak, és jogaik is biztosítva legyenek.

Nem szabad ugyanakkor megfeledkezni arról, hogy az alábbi hitelmegállapodások nem tartoznak az irányelv hatálya alá:

1. olyan hitelmegállapodások, amelyek fedezete ingatlanfedezetű jelzálog vagy a tagállamokban az ingatlanokra általánosan alkalmazott más hasonló biztosíték, illetve az ingatlanokhoz kapcsolódó valamely jog (2. cikk (2) bekezdés a) pont); és

2. földterület vagy meglévő vagy tervezett épület tulajdonjoga megszerzését vagy fenntartását célzó hitelmegállapodások (2. cikk (2) bekezdés b) pont).

Szintén nem szabad megfeledkezni arról, hogy az irányelvnek olyan hitelmegállapodások sem tartoznak a hatálya alá, amelyekben a hitel teljes összege 200 EUR-nál kisebb vagy 75 000 EUR-nál nagyobb, bár a tagállamok az irányelv alkalmazását önkéntes alapon kiterjeszthetik a hatályán kívül eső hitelmegállapodásokra is.

Az irányelv 27. cikkének (2) bekezdése értelmében a Bizottság ötévente felülvizsgálja az ezen irányelvben megállapított küszöbértékeket és a határidő előtti visszafizetésre vonatkozó ellentételezés mértékének kiszámításához alkalmazott százalékokat, továbbá nyomon követi a tagállamok által választott szabályozási lehetőségeknek a belső piacra és a fogyasztókra gyakorolt hatását. Emellett az Európai Parlament 2012. november 20-i állásfoglalásában felhívta a Bizottságot, hogy nyújtson be jelentést az irányelv végrehajtásáról, valamint egy teljes körű értékelést annak a fogyasztóvédelemre kifejtett hatásáról.

---

1 Az Európai Parlament és a Tanács 2008. április 23-i 2008/48/EK irányelve a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 133., 2008.5.22., 66. o.

2 A Tanács 1986. december 22-i 87/102/EGK irányelve a fogyasztói hitelre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről, HL L 42., 1987.2.12.

3 A Bizottság 2011. november 14-i 2011/90/EU irányelve a 2008/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv I. mellékletében található, a teljeshiteldíj-mutató kiszámításához alkalmazandó további feltevésekről szóló II. rész módosításáról.

A Bizottság ennek megfelelően elfogadta ezt a jelentést, amely az átültetés jelenleg is folyamatban lévő ellenőrzéséből származó adatokon, valamint két, külső vállalkozók által készített tanulmányon alapul, amelyek egyike a fogyasztói hitelpiacokról,[4] másika a tagállamok szabályozási lehetőségeiről[5] szól.

2. AZ IRÁNYELV ÁTÜLTETÉSE A TAGÁLLAMOKBAN

2.1. Átültetési határidő

A 27. cikk (1) bekezdése értelmében a tagállamok 2010. június 11-ig, vagyis legkésőbb 24 hónappal az irányelv hatályba lépését követően elfogadják és kihirdetik azokat a rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az irányelvnek megfeleljenek. A tagállamok az említett rendelkezéseket az említett naptól kezdve alkalmazzák. A nemzeti végrehajtási intézkedéseket számos tagállam elmulasztotta időben bejelenteni. A Bizottság ezért az átültetési határidő lejártakor 16 tagállam ellen indított kötelezettségszegési eljárást. Négy tagállam ezenkívül elmulasztotta az irányelv időben történő hatályba lépését, illetve tényleges alkalmazását biztosítani, és olyan átmeneti időszakot írt elő, amelyről az irányelv nem rendelkezik. Mivel időközben valamennyi tagállam elfogadta és bejelentette átültetési intézkedéseit, az átültetési intézkedésekről történő értesítés elmulasztása miatt a Bizottság által indított kötelezettségszegési eljárásokat lezárták.

2.2. Az átültetés nyomon követése

Az irányelvet húsz tagállam ültette át új jogszabály elfogadása útján, míg a többi tagállam korábbi jogszabályait módosította. Az irányelv átültetésére két tagállam másodlagos jogszabályt alkotott, egy pedig sürgősségi kormányrendelet útján ültette át azt, amelyet később törvény erősített meg.

A Bizottság úgy értékeli, hogy az irányelv tagállami átültetésében az eddigiekben nem állapítható meg rendszerszintű hiányosság. Az irányelv egyes rendelkezéseit azonban több tagállam láthatólag egyáltalán nem, illetve tévesen vagy hiányosan ültette át. Ezt a Bizottság egy előzetes elemzés során állapította meg.

A Bizottság szervezeti egységei először párbeszédet kezdeményeztek a tagállamokkal abból a célból, hogy több információhoz jussanak az átültetés módjáról, illetve hogy a meglévő információkat a tagállamok bővebben kifejthessék / megerősíthessék. Egyes tagállamok már ebben a szakaszban elismerték, hogy átültető rendelkezéseik nem mentesek a hiányosságoktól, és ígéretet tettek ezeknek az irányelvnek való megfelelés céljából történő módosítására. A Bizottság szervezeti egységei más tagállamok tekintetében alaposabb vizsgálatot indítottak, és elképzelhető, hogy ezek eredményeként kötelezettségszegési eljárások indulnak.

---

4 Az Ipsos és a London Economics által készített tanulmány az európai fogyasztói hitelpiac működéséről.

5 Tanulmány a tagállamok jogszabályi lehetőségeinek hatásáról, továbbá az európai uniós fogyasztói hitelpiac működéséről szóló 2008/48/EK irányelv végrehajtásának egyéb szempontjairól. Zárójelentés, 2013. szeptember. Az Egészség- és Fogyasztóügyi Végrehajtó Ügynökség megbízásából készítette a Risk & Policy Analysts Limited. A tanulmány megállapításai szerepelnek az országspecifikus jelentésekben és a teljes európai uniós helyzetet elemző, az országspecifikus adatokra és értékelésekre alapuló végleges horizontális jelentésben is.

3. A 27. CIKK (2) BEKEZDÉSE SZERINTI SZABÁLYOZÁSI LEHETŐSÉGEK GYAKORLÁSA ÉS HATÁSA[6]

Az irányelv egyes rendelkezései nem kötelező erejűek, vagyis a tagállamok eldönthetik, hogy az ezekben foglalt követelményeket végrehajtják-e vagy sem (a továbbiakban: szabályozási lehetőségek). Az irányelv 27. cikkének (2) bekezdése értelmében az Európai Bizottság nyomon követi a 2. cikk (5) bekezdésében, a 2. cikk (6) bekezdésében, a 4. cikk (1) bekezdésében, a 4. cikk (2) bekezdésének c) pontjában, a 6. cikk (2) bekezdésében, a 10. cikk (1) bekezdésében, a 10. cikk (5) bekezdésének f) pontjában, a 14. cikk (2) bekezdésében és a 16. cikk (4) bekezdésében foglalt szabályozási lehetőségeknek a belső piacra és a fogyasztókra gyakorolt hatását. A Bizottság megbízásából készült tanulmány, amely a belső piacra és a fogyasztóvédelemre gyakorolt hatás tekintetében a tagállamok által választott szabályozási lehetőségek lehetséges következményeire összpontosított egyrészt az egyes tagállamokban, másrészt az Európai Unió egészében, rámutatott, hogy egy ilyen értékelés bonyolult feladat. Az említett hatások kvalitatív értékelését többek között a következő tényezők befolyásolják: az irányelv átültetése óta eltelt viszonylag rövid idő, a nemzeti szabályozási és hitelpiaci környezet határozott eltérései – különösen a tagállamoknak az irányelv hatálybalépését megelőző helyzete tekintetében –, továbbá a fogyasztók és a hitelezők tényleges magatartása és/vagy lépései. Bizonyos hatások pedig inkább a piac alakulására – különösen a pénzügyi válságra –, mintsem az irányelv végrehajtására vezethetőek vissza.[7]

3.1. A tagjainak kölcsönös hasznára létrejött szervezetek mentessége (2. cikk (5) bekezdés)

A 2. cikk (5) bekezdésében foglalt lehetőséget hat tagállam (Ciprus, Egyesült Királyság [Anglia és Wales, Skócia és Észak-Írország], Írország, Lettország, Litvánia és Románia) vette igénybe arra, hogy az irányelvnek csak bizonyos rendelkezéseit alkalmazza a tagjainak kölcsönös hasznára létrejött és a 2. cikk (5) bekezdésének a)–e) pontjában leírt szervezetek által megkötött hitelmegállapodásokra.

Több érdekelt[8] úgy vélekedik, hogy ez a jogszabályi lehetőség kedvező hatást gyakorol a belső piacra és a fogyasztóvédelemre, ugyanis enyhíti az olyan szervezetekre háruló igazgatási terheket, amelyek más típusú hitelezőkhöz képest kevésbé agresszív és olcsóbb alternatívát kínálnak. Ezzel a fogyasztók választási lehetőségei is bővülnek, kordában tartható a drágább hitelfajták (például a későbbi jövedelemre előre ráterhelt hitelek) piaci elterjedése,

---

6 Ez a szakasz a tagállamok jogszabályi lehetőségeinek hatásáról, továbbá az európai uniós fogyasztói hitelpiac működéséről szóló 2008/48/EK irányelv végrehajtásának egyéb szempontjairól az Egészség- és Fogyasztóügyi Végrehajtó Ügynökség megbízásából a Risk & Policy Analysts Limited által készített tanulmány megállapításain alapul.

7 Szem előtt kell tartani, hogy az említett tanulmány során alkalmazott módszertan, vagyis a szakirodalom áttekintésére és az érdekeltekkel való konzultációra (online felmérés és telefonos interjúk többek között a közigazgatási szervekkel, a hitelezőkkel, a fogyasztók képviselőivel, a kutatóintézetekkel, az ágazati szövetségekkel és a panaszkezelő testületekkel) alapuló hatáselemzés, a konzultációk során kapott információk mennyisége, továbbá az irányelvben meghatározott szabályozási lehetőségek hatáselemzésének eredményei meghatározzák az ebben a jelentésben felhasznált információk mennyiségét és jellegét. Meg kell jegyezni, hogy a szabályozási lehetőségek által a belső hitelpiacra kifejtett hatásokat olyan alapon azonosították, hogy – még ha ezeket a hatásokat egyes esetekben egy-egy belföldi piacon lehetett is megfigyelni – ezek érinthetnek más uniós országokat, határon átnyúló szempontokat vagy legalább a nemzeti piacok és az egész uniós piac közötti kapcsolódási pontokat. Végül pedig meg kell említeni, hogy a tanulmány megállapításai jellegükből adódóan nem feltétlenül alkalmasak a számszerű hatások elemzésére.

8 Ezt a nézetet vallották a közigazgatási szervek, a fogyasztóvédelmi testületek és a hitelszövetkezetek azokban az országokban, amelyek éltek ezzel a szabályozási lehetőséggel.

és javulhat a pénzügyi kirekesztés felszámolása. Az, hogy egyes tagállamok igénybe vették ezt a szabályozási lehetőséget, többek között a következő szempontokból tekinthető kedvezőtlennek: a hitelezők közötti méltányosság és egyenlőség kérdése,[9] a maximális harmonizáció jogalkotási elve, a gördülékeny végrehajtás, illetve a jogszabályok átláthatósága a fogyasztók számára.

3.2. Hitelmegállapodások a halasztott fizetés vagy a visszafizetési módszerek tekintetében (2. cikk (6) bekezdés)

Tizennyolc tagállam (Belgium, Ciprus, a Cseh Köztársaság, Dánia, Görögország, Horvátország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Málta, Németország, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Szlovákia és Szlovénia) vette igénybe a 2. cikk (6) bekezdésében foglalt lehetőséget arra, hogy az irányelvnek csak bizonyos rendelkezéseit alkalmazza azokra a hitelmegállapodásokra, amelyek értelmében a hitelező és a fogyasztó a halasztott fizetés vagy a visszafizetési módszerek tekintetében kölcsönösen elfogadott rendelkezéseket határoznak meg arra az esetre, ha a fogyasztó az eredeti hitelmegállapodást már eleve késedelmesen teljesíti, és amennyiben a 2. cikk (6) bekezdésének a) és b) pontjában foglalt feltételek teljesülnek.

E szabályozási lehetőség arra kívánja ösztönözni a hitelezőket, hogy törekedjenek olyan kölcsönösen előnyösebb megoldásokra, amelyek segítségével a fogyasztó halasztott fizetést vehet igénybe, vagy rendelkezzenek eltérő visszafizetési módszerekről. A lehetőség feltehetően kedvezően hat a fogyasztóvédelemre. Az érdekeltek azonban jellemzően nem tudnak e szabályozási lehetőség gyakorlati alkalmazásáról, sem pedig olyan hatásokról, amelyek ezzel közvetlenül összefüggésbe hozhatók lennének (amit indokolhat az a tény, hogy egyes tagállamokban a szabályozási lehetőség nemzeti átültetése az irányelv hatályba lépését megelőzően fennálló szokásos üzleti gyakorlatot tükrözi). Az online felmérés válaszadóinak kb. 15%-a vélekedett úgy, hogy a 2. cikk (6) bekezdése szerinti szabályozási lehetőség gyakorlása kedvezően hatott a fogyasztóvédelemre, míg a válaszadók 5%-a szerint kedvezőtlen hatás alakult ki, bár egyik álláspontot sem támasztották alá.[10]

3.3. Nemzetijogi rendelkezések a THM feltüntetésére vonatkozóan olyan reklámok esetében, amelyek a hitelnek a fogyasztó által viselt költsége vonatkozásában nem jelölnek meg kamatlábat vagy más számadatot (4. cikk (1) bekezdés)

Négy tagállam (Ciprus, az Egyesült Királyság [valamennyi jogrend], Magyarország és Svédország) igénybe vette a 4. cikk (1) bekezdésének második albekezdésében foglalt mentességet, vagyis a 4. cikk (2) bekezdésében felsorolt „általános tájékoztatás” helyett a THM feltüntetését követelik meg a hitelmegállapodásokra vonatkozó olyan reklámokban,

---

9 Az a lépés, hogy Írországban a hitelszövetkezetekre is kiterjesztették az irányelv valamennyi rendelkezésének alkalmazását, a hitelezők szerint egyenlőtlen versenyfeltételeket eredményezett az olyan országokban (például az Egyesült Királyságban) működő hasonló szervezetek helyzetéhez képest, ahol az irányelv 2. cikkének (5) bekezdése szerinti mentességet alkalmazták.

10 Egyes érdekeltek problémásnak látták a szabályozási lehetőség hatásainak, illetve azon tény hatásainak a szétválasztását vagy megkülönböztetését, hogy a 2. cikk (6) bekezdése olyan hitelmegállapodásokat említ, amelyek értelmében a hitelező és a fogyasztó a halasztott fizetés vagy a visszafizetési módszerek tekintetében kölcsönösen elfogadott rendelkezéseket határozhatnak meg. Egyes érdekeltek úgy értelmezték, hogy a nemzeti jogrendszerben az ilyenfajta szerződések megléte a szabályozási lehetőség következménye, bár a 2. cikk (6) bekezdése szerinti szabályozási lehetőségnek önmagában nem célja az ilyenfajta szerződéseknek a nemzeti jogrendszerekbe történő bevezetése.

amelyek a hitelnek a fogyasztó által viselt költsége vonatkozásában nem jelölnek meg kamatlábat vagy más számadatot.

A tagállamokban megkérdezett érdekeltek általában nem tudtak megnevezni olyan konkrét hatásokat, amelyek e szabályozási lehetőség átültetésével függenének össze. Elsősorban azt az előnyt érzékelték, hogy a reklámok rövidek és egyértelműek,[11] ugyanakkor szerepel bennük a THM-re vonatkozó információ, és így a fogyasztók össze tudják hasonlítani a különböző ajánlatokat. Ugyanakkor felmerültek olyan aggályok, hogy nem minden fogyasztó van annak tudatában, hogy a reklámokban feltüntetett THM a nemzeti jogszabályok értelmében és adott esetben pusztán egy „reprezentatív példára" vonatkozik, és a fogyasztó esetében nem feltétlenül a reklámban említett THM lesz majd érvényes.

3.4. A THM feltüntetése a reklámokban, a szerződéskötést megelőző tájékoztatásban és a 2. cikk (3) bekezdése szerinti hitelmegállapodásokban (folyószámlahitel, amelyet felszólításra vagy három hónapon belül vissza kell fizetni) (4. cikk (2) bekezdés, c) pont; 6. cikk (2) bekezdés; 10. cikk (5) bekezdés, f) pont)

Nyolc tagállam (Bulgária, Dánia, az Egyesült Királyság [Anglia és Wales, Skócia és Észak-Írország], Írország, Lengyelország, Luxemburg, Málta és Spanyolország) élt a 4. cikk (2) bekezdésének c) pontjában foglalt lehetőséggel, amely szerint a tagállamok dönthetnek úgy, hogy nem szükséges a THM feltüntetése a folyószámlahitel formájában létrejött olyan hitelmegállapodások esetében, amikor a hitelt felszólításra vagy három hónapon belül vissza kell fizetni (a 2. cikk (3) bekezdésében említett típusú hitelmegállapodások). Tíz tagállam (Dánia, az Egyesült Királyság [Anglia és Wales, Skócia és Észak-Írország], Horvátország, Írország, Lengyelország, Luxemburg, Málta, Németország, Szlovákia és Spanyolország) alkalmazta a 6. cikk (2) bekezdése szerinti lehetőséget, amelynek értelmében a 2. cikk (3) bekezdésében említett típusú hitelmegállapodások esetében a tagállamok határozhatnak úgy, hogy nem szükséges feltüntetni a THM-et a szerződéskötést megelőző tájékoztatásban. Tizenegy tagállam (a Cseh Köztársaság, Dánia, az Egyesült Királyság [Anglia és Wales, Skócia és Észak-Írország], Hollandia, Írország, Lengyelország, Luxemburg, Málta, Németország, Szlovákia és Spanyolország) élt a 10. cikk (5) bekezdésének f) pontjában foglalt lehetőséggel, amely szerint a THM-et nem szükséges feltüntetni a 2. cikk (3) bekezdése szerinti hitelmegállapodásokban.

Az említett szabályozási lehetőségek következményeivel kapcsolatos vélemények láthatólag szignifikánsan attól függnek, hogy a THM-re vonatkozó tájékoztatást a fogyasztó számára hasznosnak tekintik-e vagy sem a 2. cikk (3) bekezdésében meghatározott hitelmegállapodások szempontjából.[12] Fontos továbbá megjegyezni, hogy az érdekeltek vagy nem tudtak az említett szabályozási lehetőségek hatásairól, vagy úgy vélekedtek, hogy a belső hitelpiacra vagy a fogyasztókra ezek csak korlátozott mértékben hatottak (ha egyáltalán). Ezt

---

11 Ezt a nézetet vallották egyes közigazgatási szervek és hitelezők.

12 Tizenöt tagállam (Ausztria, Belgium, Ciprus, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Olaszország, Portugália, Románia, Svédország és Szlovénia) írja elő, hogy a 2. cikk (3) bekezdése szerinti hitelmegállapodások esetében a THM-et fel kell tüntetni a reklámokban, a szerződéskötést megelőző tájékoztatásban és a konkrét hitelmegállapodásban.

az indokolhatja, hogy a jelek szerint a 2. cikk (3) bekezdése szerinti hitelmegállapodások általában réspiacot képviselnek, és ilyeneket csak néhány tagállamban[13] kötnek bizonyos hitelezők és/vagy fogyasztók. Emellett alapvetően nem egyszerű feladat a tájékoztatás elmulasztásából eredő hatások értékelése, illetve a THM-mel kapcsolatos tájékoztatás elmulasztásából eredő hatások más befolyásoló tényezőktől (az adós pénzügyi helyzete, az adós pénzügyi tájékozottsága, a pénzügyi válság hitelfelvételre gyakorolt hatása stb.) való elkülönítése.

Az említett szabályozási lehetőségeknek a fogyasztóvédelemre gyakorolt kedvező hatásával kapcsolatos állítások[14] azt feltételezik, hogy a folyószámlahitelek THM-jére vonatkozó tájékoztatás félreérthető lehet a fogyasztók számára (például azért, mert az adott termék reklámozásakor nem könnyű a THM-et kiszámítani). Emellett a kérdéses rendelkezések lehetőséget adtak a tagállamok számára, hogy megtalálják az egyensúlyt a megfelelő szintű fogyasztóvédelem biztosítása és a hitelezőkre háruló teher között. A konzultációs folyamat során a hitelezők és az ágazati szövetségek azt az észrevételt tették, hogy ha a 2. cikk (3) bekezdése szerinti hitelmegállapodásokra THM-et kellett volna kiszámítaniuk, az további költségeket jelentett volna, és csak minimális további előnyökre számíthattak volna. A szabályozási lehetőségeket ebből a szempontból úgy értékelték, hogy kedvezően hatnak a belső hitelpiacra. Másrészt felmerült, hogy az átláthatóság és az egységesség biztosítása érdekében a THM-et – az esetleges pontatlanságoktól függetlenül – valamennyi hiteltermék típus esetében fel kell tüntetni, és a fogyasztó számára minden lehetséges tájékoztatást meg kell adni.[15] Ez azt feltételezi, hogy a THM alapvetően segíthet a (pénzügyi kérdésekben kellően jártas) fogyasztónak a különféle ajánlatok összehasonlításában és a megalapozott döntés meghozatalában. Ebből a szempontból kijelenthető, hogy az említett szabályozási lehetőségeket alkalmazó tagállamokban bizonyos kedvezőtlen hatások is jelentkezhettek. Ezek mértéke azonban egyáltalán nem számottevő, mivel az Unióban rendkívül alacsony a 2. cikk (3) bekezdése szerinti hitelmegállapodások aránya.

3.5. A hitelmegállapodások megkötésének érvényességére vonatkozó nemzeti rendelkezések (10. cikk (1) bekezdés)

A hitelmegállapodások megkötésének érvényességére vonatkozóan mind a 28 tagállamban vannak a 10. cikk (1) bekezdésével összhangban álló hatályos nemzeti rendelkezések, vagy bevezettek ilyeneket. E szabályozási lehetőség értelmében valamennyi tagállam úgy határozott, hogy az elektronikus aláírások általában érvényesek a hitelmegállapodások megkötésekor. Bár a felhasználók visszajelzései alapján kedvező hatások is kimutathatók a fogyasztók jólétét illetően (különösen az internetes és online tevékenységek terjedésével), Németországban az írásbeli szerződések alkalmazását fontosnak tekintik a magas szintű fogyasztóvédelem biztosítása szempontjából (mivel ezek segítségével a fogyasztók mérlegelhetik és megérthetik a szerződés jelentőségét). Ez különösen fontos az elektronikus

13 A folyószámlahitel a jelek szerint Németországban, Cipruson, Szlovéniában és Hollandiában jellemző.

14 Ezt a nézetet vallotta számos különféle érdekelt, többek között a hitelezők, az ágazati szövetségek és a fogyasztóvédelmi szervezetek.

15 Ezt a nézetet elsősorban a fogyasztóvédelmi szervezetek/képviselők, emellett pedig az ágazati szövetségek, a hitelezők és a közigazgatási szervek is vallották.

hitelnyújtással kapcsolatos kedvezőtlen tapasztalatok fényében, amire jó példa a skandináv országokban széles körben elterjedt, SMS-ben történő hitelnyújtás. Az Unióban jelenleg a legtöbb hitelmegállapodás továbbra is papíralapú.

3.6. Az elállás joga kapcsolódó hitelmegállapodások esetén (14. cikk (2) bekezdés)

Három tagállam (Franciaország, Románia és Szlovénia) korábbi jogszabályokra hivatkozva alkalmazta a 14. cikk (2) bekezdésében foglalt kivételt a 3. cikk n) pontjában meghatározott kapcsolódó hitelmegállapodásokat illetően, amelynek lényege, hogy ha egy korábban hatályba lépett nemzeti jogszabály az irányelv hatálybalépésekor már előírja, hogy a finanszírozást nem lehet a fogyasztó részére egy meghatározott időszak lejárta előtt nyújtani, akkor a tagállamok előírhatják, hogy az elállásra nyitva álló tizennégy napos időszakot a fogyasztó kifejezett kérésére erre a meghatározott időszakra lehet lerövidíteni.

Ez a szabályozási lehetőség biztosítja a fogyasztók számára a megvásárolt áruk vagy szolgáltatások korábbi átvételét / igénybe vételét, és a szabályozásnak a hatályos nemzeti jogszabályokkal való egységét hivatott elősegíteni. Emellett további jogbiztonságot nyújt a hitelezők számára. A szabályozási lehetőség azáltal, hogy a fogyasztó kifejezett kéréséről rendelkezik, azt kívánja biztosítani, hogy a fogyasztót nem kényszerítik a várakozási időtartam csökkentésére. Az olyan fogyasztók számára viszont, akik biztosak a vásárlásukban, lehetővé teszi a folyamat meggyorsítását. Az érdekeltek azonban nem tudtak sem e szabályozási lehetőség gyakorlati alkalmazásáról, sem pedig az ezzel közvetlenül összefüggő esetleges hatásokról.

3.7. A határidő előtti visszafizetés, illetve a hitelező számára nyújtott ellentételezés joga (16. cikk (4) bekezdés)

Tizenhét tagállam (Ausztria, Ciprus, az Egyesült Királyság [valamennyi jogrend], Finnország, Franciaország, Görögország, Horvátország, Írország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Magyarország, Málta, Olaszország, Szlovákia és Szlovénia) ültette át a 16. cikk (4) bekezdésének a) pontját, amelynek értelmében a hitelező csak akkor kérhet ellentételezést a határidő előtti visszafizetés fejében, ha a visszafizetendő összeg túllépi a nemzeti jogban meghatározott küszöbértéket.

Kilenc tagállam (Bulgária, Ciprus, Dánia, az Egyesült Királyság [csak Gibraltár], Hollandia, Litvánia, Luxemburg, Málta és Spanyolország) ültette át a 16. cikk (4) bekezdésének b) pontját, amely szerint a hitelező kivételesen nagyobb ellentételezést követelhet a határidő előtti visszafizetés fejében.

Öt tagállam (Ciprus, az Egyesült Királyság [Gibraltár], Litvánia, Luxemburg és Málta) mindkét lehetőséggel élt.

Az érdekeltek általában nem tudnak a 16. cikk (4) bekezdésének a) és b) pontjában megállapított szabályozási lehetőségekkel közvetlenül összefüggő esetleges hatásokról. Ezek a hatások általában jellemzően korlátozottak, mivel az európai fogyasztói hitelmegállapodások túlnyomó többsége nem elég magas összegű ahhoz, hogy a hitelezők a tagállamok által megállapított küszöbértéknek megfelelően az ellentételezés jogával

élhessenek, ugyanakkor egyes hitelezők lemondanak a határidő előtti visszafizetés fejében követelhető pénzügyi ellentételezésről (bár erre jogszabályi lehetőségük lenne), egyes tagállamokban pedig viszonylag ritka a határidő előtti visszafizetés.

Az olyan tagállamok többségében azonban, amelyek éltek a 16. cikk (4) bekezdésének a) pontjában foglalt szabályozási lehetőséggel, úgy tekintik, hogy az kedvezően hatott a fogyasztóvédelemre és/vagy a belső piacra, különösen amiatt, hogy mind a hitelezők, mind a fogyasztók számára jogbiztonságot teremtett. Különösen előnyösnek értékelik a helyzetet a fogyasztók szemszögéből az olyan országokban, ahol a hitelezőknek immár szigorúbb feltételeket kell teljesíteniük az ellentételezés követeléséhez, a hitelezők szemszögéből pedig azért, mert ezáltal nem kerülnek hátrányos helyzetbe a hitelek fogyasztók által történő határidő előtti visszafizetése miatt.

4. AZ IRÁNYELVBEN SZEREPLŐ EGYES FOGALMAK MEGHATÁROZÁSA[16]

Az irányelv bizonyos esetekben nyitva hagyja a fogalmak értelmezését, hogy a tagállamok azokat saját jogi kultúrájuknak és piaci viszonyaiknak megfelelően kiigazíthassák. Ez a szakasz a tagállamok jogszabályi lehetőségeinek hatásáról, továbbá az európai uniós fogyasztói hitelpiac működéséről szóló 2008/48/EK irányelv végrehajtásának egyéb szempontjairól készített tanulmány alapján készült.

4.1. A „jelentéktelen díjak” fogalma olyan hitelmegállapodások esetében, amelyek feltételei alapján a hitelt három hónapon belül kell visszafizetni (2. cikk (2) bekezdés, f) pont)

A 2. cikk (2) bekezdésének f) pontja kizárja az irányelv hatálya alól azokat a hitelmegállapodásokat, amelyek értelmében a fogyasztónak három hónapon belül és kizárólag jelentéktelen összegű díjakkal kell a hitelt visszafizetnie. Ezt a fogalmat kilenc tagállam (Belgium, Ciprus, az Egyesült Királyság, Finnország, Hollandia, Magyarország, Románia, Spanyolország és Szlovénia) határozta meg vagy egyértelműsítette.

A fogalom meghatározása a jelek szerint mind a belső hitelpiacra, mind a fogyasztóvédelemre kedvezően hatott. A visszajelzések szerint segített védelmet nyújtani a fogyasztók számára az irányelv megkerülésével próbálkozó, gátlástalan hitelezőkkel szemben; az érdekeltek szerint ez hosszú távon javíthat a hitelezők és adósaik közötti általános viszonyon. A hitelezők számára a fogalom meghatározása jogbiztonságot teremtett. Tevékenységeik ezáltal eredményesebben végrehajthatók és nyomon követhetők. Az érdekeltek bizonyos tagállamokban nem tudtak a fogalom meghatározásával összefüggő hatásokról beszámolni, vagy azért, mert a fogalmat az irányelvet megelőzően hatályos jogszabályok már meghatározták, vagy mert a fogalom körébe tartozó hitelmegállapodások száma viszonylag kicsi.

[16] A jelentés e szakaszában használt „meghatározás” vagy „egyértelműsítés” kifejezés (vagy ezek más nyelvtani alakjai) a tagállamok által a vonatkozó jogszabályokban, a jogszabályok indokolásában, a jogszabályok előkészítő dokumentumaiban, magyarázatokban és hasonló dokumentumokban az irányelvben használt fogalmak jelentésével kapcsolatosan megfogalmazott meghatározásokra utal. A fogalmak egyértelműsítésének azonosítható hatásait illetően a belső piaccal kapcsolatos esetleges hatások konkrétan a belföldi hitelpiacokra vonatkoznak.

4.2. A „kellő időben” fogalma a szerződéskötést megelőző tájékoztatással kapcsolatban (5. cikk (1) bekezdés és 6. cikk (1) bekezdés)

Az 5. cikk (1) bekezdése és a 6. cikk (1) bekezdése értelmében a hitelező vagy a hitelközvetítő kellő időben azt megelőzően, hogy a fogyasztót bármilyen hitelmegállapodás vagy ajánlat kötelezné, köteles a fogyasztó rendelkezésére bocsátani a különböző ajánlatok összehasonlításához szükséges információkat. A „kellő időben” fogalmát hat tagállam (az Egyesült Királyság, Franciaország, Hollandia, Litvánia, Románia és Svédország) határozta meg vagy egyértelműsítette. Egyes tagállamok átültető jogszabályai csak a fogyasztó kötelezettségvállalását vagy a szerződés megkötését „megelőző” tájékoztatást írják elő.

A fogalom egyértelműsítése vélemények szerint általánosságban kismértékben kedvező hatást gyakorolt a fogyasztóvédelemre. A svéd fogyasztóknak például most már elegendő idő áll rendelkezésére ahhoz, hogy megismerjék és mérlegeljék az információkat (az előkészítő dokumentumok szerint az egyes fogyasztóknak eltérő időtartamra lehet szüksége egy megállapodás feltételeinek megismeréséhez). Másfelől egyes érdekeltek felvetik a kérdést, hogy az online hitelezők milyen mértékben tudnak eleget tenni és tesznek ténylegesen eleget ennek a követelménynek.

4.3. A „megfelelő magyarázat” fogalma és a hitelezők vagy a hitelközvetítők által a fogyasztóknak nyújtott segítség (5. cikk (6) bekezdés)

Az 5. cikk (6) bekezdése értelmében a hitelezők és a hitelközvetítők megfelelő magyarázattal szolgálnak a fogyasztónak annak érdekében, hogy az értékelhesse, hogy a javasolt hitelmegállapodás megfelel-e igényeinek és pénzügyi helyzetének. A tagállamok saját viszonyaikhoz igazíthatják a szabályokat az ilyen segítségnyújtás módját és mértékét, valamint a segítségnyújtó személyét illetően. A „megfelelő magyarázat” fogalmát nyolc tagállam (Ausztria, az Egyesült Királyság, Hollandia, Lengyelország, Magyarország, Olaszország, Svédország és Szlovénia) határozta meg vagy egyértelműsítette.

A kedvező hatásokat illetően a magyarországi érdekeltek azt jelezték, hogy a fogalom meghatározásával a hatóságok egyszerűbben tudják nyomon követni és ellenőrizni a szabályozásnak való megfelelést (tehát a végrehajtás hatékonyabb). Az olaszországi érdekeltek úgy érzik, hogy a fogyasztóknak a szerződéskötést megelőzően nyújtott tájékoztatás a fogalom meghatározásának eredményeként teljesebb körű és egyértelműbb. Emellett a fogyasztói hitelmegállapodások feltételei a visszajelzések szerint átláthatóbbá váltak, a tájékoztatás pedig egységesebbé és egyszerűbbé. A kedvezőtlen hatások tekintetében a hitelezők rámutattak, hogy adminisztratív terheik növekedtek, és hogy a fogyasztóknak nagy mennyiségű információt kell feldolgozniuk a döntéshozatal előtt. Egyes érdekeltek szerint hatékonyabb végrehajtásra lenne szükség, mivel a bizonyos hitelezők által adott tájékoztatás továbbra sem egyértelmű.

A Bizottság a panaszok és az előzetes döntések[17] alapján tisztában van azzal, hogy a fogyasztók gyakran írnak alá olyan szerződéseket, amelyek nem az igényeiknek megfelelőek. Ezért általában a szerződéskötést megelőző tájékoztatásra vonatkozó követelményeknek és

[17] Lásd például a C-76/10. sz., Pohotovost' s.r.o. kontra Iveta Korčkovská ügyet, és különösen a 23–25. pontot.

különösen ennek a rendelkezésnek a megelőző intézkedésként történő megfelelő végrehajtása nagyon fontos.

4.4. A szerződéskötést megelőző tájékoztatásnak a III. mellékletben található európai fogyasztói hiteltájékoztató formájában történő nyújtása bizonyos hitelmegállapodások esetében (6. cikk (1) bekezdés)

A 6. cikk (1) bekezdése értelmében bizonyos folyószámlahitel-kedvezmény formájában történő hitelmegállapodások és bizonyos egyéb egyedi hitelmegállapodások esetében a hitelező a fogyasztó rendelkezésére bocsátja a különböző ajánlatok összehasonlításához szükséges információkat annak érdekében, hogy a fogyasztó megalapozott döntést hozhasson a hitelmegállapodás esetleges megkötéséről. Ilyen tájékoztatásra az irányelv III. mellékletében található európai fogyasztói hiteltájékoztató formanyomtatvány útján kerülhet sor.[18] Az európai fogyasztói hiteltájékoztatót tíz tagállam (Belgium, Bulgária, Horvátország, Írország, Litvánia, Luxemburg, Magyarország, Portugália, Szlovákia és Szlovénia) tette kötelezővé az említett egyedi hitelmegállapodások esetében.

Az érdekeltek túlnyomórészt egyetértenek abban, hogy az európai fogyasztói hiteltájékoztató általánosságban kedvező hatást fejtett ki a fogyasztóvédelemre, és elérte eredeti célját, vagyis azt, hogy a fogyasztók összehasonlíthassák a különféle árakat és ajánlatokat. Az európai fogyasztói hiteltájékoztató kötelező használata a visszajelzések szerint csökkentette a késedelmes fizetés vagy a nem fizetés kockázatát, előmozdította az online hitelezés folyamatát, valamint fokozta az átláthatóságot és a versenyt a belső hitelpiacon. A fentieket szem előtt tartva – egyes álláspontok szerint – az európai fogyasztói hiteltájékoztató előnyeit ellensúlyozza az a tény, hogy sok fogyasztó nem rendelkezik elegendő pénzügyi tájékozottsággal ahhoz, hogy a tájékoztatóban foglalt információkat maradéktalanul megértse. Az európai fogyasztói hiteltájékoztatót Belgiumban és Írországban bonyolultabbnak tekintik, mint a fogyasztók számára ezt megelőzően adott tájékoztatást, és emiatt úgy látják, hogy ez kismértékben kedvezőtlenül hat a fogyasztóvédelemre. A hitelezők általában az adminisztratív és a működési költségekre hívják fel a figyelmet, amelyeket egyes országokban nem ellensúlyoznak megfelelő előnyök. Mindenesetre nyilvánvaló, hogy az európai fogyasztói hiteltájékoztató csak azokkal az intézkedésekkel együtt lehet eredményesebb, amelyek javítják a fogyasztók pénzügyi tudatosságát és az 5. cikk (6) bekezdésében foglalt rendelkezések betartását.

4.5. A „megfelelő információ” fogalma a fogyasztó hitelképességének értékelésére vonatkozó kötelezettség tekintetében (8. cikk (1) bekezdés)

A 8. cikk (1) bekezdése értelmében a hitelező az adott esetben a fogyasztótól kapott megfelelő információ és a szükség esetén a vonatkozó adatbázisban végzett keresés alapján értékeli a fogyasztó hitelképességét. A „megfelelő információ” fogalmát két tagállam (Belgium és az Egyesült Királyság) határozta meg, illetve egyértelműsítette.

[18] Az említett tájékoztatást az 5. cikk (1) bekezdése szerinti egyéb hiteltípusok esetében az általános európai fogyasztói hiteltájékoztató útján kell megadni.

A fogalom egyértelműsítése kedvező hatással járt, ugyanis például a belgiumi érdekeltek azt nyilatkozták, hogy a hitelezők arra vonatkozó kötelezettsége, hogy bizonyos pénzügyi termékeket nyilvántartásba kell venni, a fogyasztók hitelképességével kapcsolatos keresés eredményeit pedig meg kell őrizni, előnyös a fogyasztók számára, és ez akkor is így van, ha a fogyasztók már az irányelv átültetését megelőzően is kötelesek voltak „teljes és helytálló" információkat adni. A rendelkezés végrehajtását illetően azonban vannak aggályok (bizonyos érdekeltek szerint az eladás helyszínén szerződéseket kötő hitelezők nem mindig szereznek be „megfelelő információt", mivel az áru/szolgáltatás értékesítéséhez és a jogszabályi kötelezettségek betartásához fűződő érdekek ellentétesek egymással). Ennek eredményeként a fogyasztók hitelképességét nem mindig értékelik megfelelő alapossággal.

4.6. A „jelentős mértékű növelés" fogalma a fogyasztó hitelképességének értékelésére vonatkozó kötelezettség tekintetében (8. cikk (2) bekezdés)

A 8. cikk (2) bekezdése értelmében a hitelező köteles a fogyasztó hitelképességét a teljes hitelösszeg jelentős mértékű növelését megelőzően értékelni. A „jelentős mértékű növelés" fogalmát három tagállam (Bulgária, Svédország és Szlovénia) egyértelműsítette, olyan módon, hogy egyedi küszöbértéket fogadtak el, amelynek átlépésekor a hitelező köteles a fogyasztó hitelképességét értékelni.

A kedvező hatásokat illetően a szlovéniai érdekeltek álláspontja szerint a fogalom meghatározása a hitelmegállapodás valamennyi részes fele számára csökkentette a kockázat mértékét, és biztosítja, hogy minden fogyasztó egyenlő bánásmódban részesül. A bulgáriai érdekeltek azt az észrevételt tették, hogy a hitelképességet a gyakorlatban a jogszabályban meghatározott százalékos aránytól függetlenül is értékelik, és ilyen módon az egyértelműsítés nem feltétlenül változtatott a helyzeten. A svédországi érdekeltek általában nem tudtak a „jelentős mértékű növelés" fogalmának egyértelműsítéséről, és ezért ennek hatásairól sem tudtak beszámolni.

4.7. A „jelentős túllépés" fogalma (18. cikk (2) bekezdés)

A 18. cikk (2) bekezdése szerint a hitelezők egy hónapos időszakot meghaladó, jelentős túllépés esetén – írásban vagy más tartós adathordozón – haladéktalanul meghatározott tájékoztatást adnak a fogyasztók számára. A „jelentős túllépés" fogalmát három tagállam (Belgium, az Egyesült Királyság és Románia) határozta meg (Belgium és Románia egyedi küszöbértéket fogadott el).

A fogalom meghatározása a visszajelzések szerint kedvezően hatott a fogyasztóvédelemre Belgiumban (mivel mind a hitelező, mind a fogyasztó számára jogbiztonságot teremtett, ami előmozdítja a szabályozásnak való megfelelést, másrészt amiatt is, hogy az esetleges túllépés meghatározott összege pszichológiai korlátot hozott létre) és Romániában (a nemzeti jogszabályban előírt számszerű érték leegyszerűsítette a helyzetet, és jogbiztonságot teremtett, ami különösen előnyös a korlátozott pénzügyi tájékozottsággal rendelkező fogyasztók számára).

5. A 2. CIKK (2) BEKEZDÉSÉNEK C) PONTJÁBAN MEGHATÁROZOTT KÜSZÖBÉRTÉKEK ÉS A HATÁRIDŐ ELŐTTI VISSZAFIZETÉSRE TEKINTETTEL BIZTOSÍTOTT ELLENTÉTELEZÉS KISZÁMÍTÁSÁHOZ HASZNÁLT KÜSZÖBÉRTÉKEK ÉS KAMATLÁBAK JELENTŐSÉGE A FOGYASZTÓI HITELPIACOK SZEMPONTJÁBÓL[19]

A 2. cikk (2) bekezdésének c) pontja az irányelv hatályát olyan hitelmegállapodásokra korlátozza, amelyekben a hitel teljes összege meghaladja a 200 EUR-t és nem éri el a 75 000 EUR-t.[20] Az érdekeltek körében végzett felmérés nem adott egyértelmű választ arra, hogy az említett küszöbértékek milyen jelentőséggel bírnak.

Bár a nemzeti hitelezői szövetségek által adott válaszok arra utalnak, hogy az alsó küszöbérték azért fontos, mivel ilyen módon a hitelezők alacsony költség mellett kis összegű hiteleket is nyújthatnak, a fogyasztóvédelmi szervek többsége a küszöbértékek megszüntetését támogatná. Azok a fogyasztóvédelmi szervek, amelyek nem támogatják a küszöbértékek megszüntetését, többnyire olyan tagállamokat képviselnek, ahol az irányelvet összeghatártól függetlenül alkalmazzák a fogyasztói hitelekre. A hitelezők körében végzett felmérés ugyanakkor arra utal, hogy bizonyos hitelezők az alsó küszöbérték felemelését és a felső küszöbérték csökkentését támogatnák. Két hitelező a felső küszöbérték felemelését látná jónak.

A határidő előtti visszafizetés fejében fizetendő ellentételezést illetően a néhány válaszadó érdekelt nem tett említést arról, hogy ezek hatással lennének hitelpiacaikra. Az ellentételezés kamatlábát illetően nem érkeztek visszajelzések.

6. AZ IRÁNYELV HATÁSA A FOGYASZTÓI HITELPIACOKRA[21]

6.1. A fogyasztói hitelpiac mérete

A pénzügyi válság nyomán a háztartások csökkentették fogyasztói hitelállományukat, a hitelezők pedig szigorítottak a hitelezési feltételeken; a GDP arányában kifejezett fennálló fogyasztói hitelállomány ilyen módon a 2009. évi 9,1%-ról 2011 végére 8,2 %-ra csökkent. Ez az összesített adat[22] a felvett fogyasztói hitelek mértékét illetően jelentős eltéréseket takar az Unióban; 2011 végén az egy főre jutó átlagos fennálló hitelállomány mértéke Litvániában 212 EUR volt, míg Cipruson 4111 EUR. Emellett a GDP-hez viszonyítva Cipruson a legmagasabb (19%) a felvett fogyasztói hitelek aránya, ezt követi Görögország (15%), Magyarország (14%), az Egyesült Királyság (14%), Bulgária (12%), Románia (11%), Írország (11%) és Lengyelország (10%). Ugyanez az arány Litvániában, Luxemburgban, Észtországban és Lettországban a legalacsonyabb, kevesebb mint 5%.

---

19 Ez a szakasz az európai fogyasztói hitelpiac működéséről az Ipsos és a London Economics által készített tanulmány alapján készült.

20 A jövőben az olyan hitelmegállapodások, amelyek célja egy lakóingatlan felújítása, és amelyek esetében a teljes hitelösszeg meghaladja a 75 000 EUR-t, a lakóingatlanokhoz kapcsolódó fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló irányelvvel (HL L 60., 2014.2.28.) módosított 2008/48/EK irányelv hatálya alá tartoznak.

21 Ez a szakasz az európai fogyasztói hitelpiac működéséről az Ipsos és a London Economics által készített tanulmány alapján készült.

22 Az adatok forrása a European Credit Research Institute egyik adatbázisa, amelyben sok ország esetében nem szerepelnek az olyan hitelezők, amelyek nem monetáris pénzügyi intézmények (tehát betétkezeléssel foglalkozó bankok). Ilyen módon a fogyasztói hitelpiac tényleges mérete a valóságosnál kisebbnek mutatkozik.

Bár az egyes országok között jelentős eltérések tapasztalhatók, vannak arra utaló jelek is, hogy a 2000 és 2011 közötti időszakban az egy főre jutó fennálló hitelállomány mértéke lassan ugyan, de közeledett egymáshoz. Vagyis a felvett fogyasztói hitelek egy főre jutó mértéke gyorsabban növekszik azokban a tagállamokban, ahol korábban alacsony fogyasztói hitelállomány volt jellemző, mint azokban, ahol ez az állomány eleve magas.

A külföldi devizában jegyzett fogyasztói hitelek további kockázatot jelentenek a fogyasztók számára, és ezek bizonyos, általában nem az euróövezethez tartozó tagállamokban gyakoriak. A külföldi devizában jegyzett fogyasztói hitelek aránya a teljes fogyasztói hitelállományhoz képest például egyenletes emelkedést mutatott Litvániában, ahol 2004 elején még csak 3% volt, míg 2012 júliusának végén már 45%. Ausztria az egyetlen az euróövezethez tartozó tagállamok közül, amely külföldi devizában jegyzett fogyasztói hitelekről tett említést. A külföldi devizában jegyzett hitelek jelentős része azonban szabad felhasználású jelzáloghitel, vagyis – számos kelet- és közép-európai tagállamban gyakori – jelzáloggal biztosított fogyasztási hitel, illetve lakóingatlannal fedezett hitel. Az arányok az árfolyamváltozás miatt is ingadoznak.

A pénzügyi válság idején az utóbbi években számos tagállamban visszaesett a teljes fogyasztói hitelállomány. Bár ez egybeesett az irányelv elfogadásának és végrehajtásának dátumaival, a hitelezők körében végzett felmérés[23] válaszadóinak többsége azt jelezte, hogy nem érzékelték, hogy az irányelv elfogadása és átültetése hatott volna az általuk nyújtott új hitelek volumenére. Mindenesetre az irányelv sok hitelező szerint befolyásolta az általuk belföldi pénznemben nyújtott új hitelek mennyiségét. Azok közül, akik szerint volt ilyen hatása az irányelvnek, egyesek ezt a hatást kedvezőnek, mások kedvezőtlennek vélték.

6.2. A fogyasztói hitelpiac struktúrája és a nemzeti piacokon elérhető hiteltermékek köre

A szabályozók és a nemzeti hitelezői szövetségek körében végzett felmérés során a nem ingatlanfedezetű fogyasztói hiteleket nyújtó legnagyobb szolgáltatók listáját kívánták összeállítani, hitelintézetekre és szakosodott hitelezőkre lebontva. Az említett felmérések révén gyűjtött információk nem teljes körűek, ezért a szakosodott hitelezői tevékenységgel kapcsolatos információk hiánya nem értelmezhető a szakosodott hitelezői tevékenység kismértékű elterjedtségére utaló jelként. Az Unión belül eltér a hitelintézetek (vagyis a bankok) és a szakosodott hitelezők egymáshoz viszonyított jelentősége a fogyasztói hitelnyújtás területén. A fogyasztói felmérés eredményei[24] szerint Olaszországban, Svédországban és az Egyesült Királyságban a legkiemelkedőbb a szakosodott hitelezői tevékenység.

A fogyasztói hitelpiac piaci koncentrációjára vonatkozóan jelenleg nem állnak rendelkezésre megbízható adatok, a szabályozók és a nemzeti hitelezői szövetségek válaszai pedig nem adtak érdemi segítséget a témával kapcsolatos további tájékozódásban. Az Európai Központi

[23] A felmérést az Ipsos és a London Economics az általuk az európai fogyasztói hitelpiac működéséről készített tanulmány keretében végezte.

[24] A felmérést az Ipsos és a London Economics végezte.

Bank (EKB) adatai szerint[25] Észtország, Finnország és Hollandia piaci koncentrációjának mértéke magasnak tekinthető. A piaci koncentráció időbeli alakulása láthatólag nem egységes: Észtországban csökkent, Finnországban és Hollandiában viszont növekedett a mértéke. Ehhez hasonlóan a piaci koncentráció a többi tagállamban sem alakul egységesen, a teljes uniós átlagindex pedig kismértékben emelkedett, azonban még mindig versenyhelyzetre utal.

A nemzeti piacukon az országon belül értékesített hiteltermékek köréről információt adó szabályozók (20-ból 10)[26] azt állítják, hogy a folyószámlahitel országukban gyakori vagy nagyon gyakori, és hogy ezeket elsősorban országon belül, belföldi devizában nyújtják. Hasonló a helyzet a hitelkártyákkal és a személyi kölcsönökkel. Azt azonban meg kell jegyezni, hogy a hitelkártya és a terhelési kártya definíciója nem feltétlenül egyezik meg az egyes országokban. Franciaországban például a halasztott fizetésű betéti kártyákat gyakran hitelkártyának nevezik.

Az egyes belföldi piacokon forgalmazott hiteltermékek számát illetően a szlovák szabályozó (20-ból) 19, az egyesült királyságbeli szabályozó pedig 16 hiteltermékét sorolt a gyakori vagy nagyon gyakori kategóriába. A termékek száma Németországban és Luxemburgban a legkisebb, ahol a szabályozók csupán hét és nyolc gyakori, illetve nagyon gyakori hiteltípust említettek.

A szakosodott hitelezők által nyújtott kölcsönöket (általában) csak az Egyesült Királyság hitelezői szövetségei említették mint gyakori vagy nagyon gyakori termékeket. Ehhez hasonlóan a szakosodott hitelezők által nyújtott, későbbi jövedelemre előre ráterhelt hiteleket is az Egyesült Királyságban sorolták a gyakori vagy nagyon gyakori kategóriába. Egy magyar hitelezői szövetség szerint Magyarországon gyakoriak a külföldi intézmények által külföldi devizában nyújtott, későbbi jövedelemre előre ráterhelt hitelek.

6.3. A fogyasztói hitelfelvétel mértéke az EU-ban

A fogyasztók mindennapi szükségleteinek kielégítését célzó hitelfelvétel mértéke azzal mérhető, hogyan aránylik a hitelfelvétel a háztartási kiadásokhoz. Ez az arány azt fejezi ki, hogy az éves kiadás mekkora részét finanszírozzák hitelből. Amennyiben a fogyasztók hitel-visszafizetése nagyobb összegű, mint az új hitelfelvétel, akkor ez az arány negatív is lehet, ami azt jelenti, hogy a fogyasztók csökkentették fennálló hitelállományukat. A fogyasztói hitelfelvétel mértéke tagállamonként szignifikáns eltéréseket mutat.

A fogyasztói hitelfelvétel háztartási kiadásokhoz viszonyított aránya Németország kivételével minden tagállamban növekedett a pénzügyi válság kitörését megelőzően. 2007 után több tagállam fogyasztói is csökkentették a hitelfelvétel mértékét, ez elsősorban Írországban (–1,4%), Spanyolországban (–1,3%) és az Egyesült Királyságban (–1,2%) volt számottevő. 2007 után a tagállamok közül egyedül Németországban és Szlovákiában haladta meg a fogyasztói hitelfelvétel mértéke a korábbi mértéket.

---

25 A Herfindahl–Hirschman-index segítségével a bankok teljes eszközállománya alapján mért piaci koncentráció.

26 Ezek a következők: Belgium, a Cseh Köztársaság, az Egyesült Királyság, Észtország, Luxemburg, Litvánia, Németország, Portugália, Svédország és Szlovákia.

6.4. Határon átnyúló hitelnyújtás

A 20 válaszadó szabályozó szerv közül mindössze 11 nyújtott be általános adatokat az országaikban nyújtott hitelekről, és ami még fontosabb, a határon átnyúló hitelnyújtás arányát csak három válaszadó tüntette fel. A felmérés válaszadói úgy nyilatkoztak, hogy a határon átnyúló hitelnyújtás országukban nem jelentős, vagy hogy a határon átnyúló hitelnyújtás volumene elhanyagolható. A felmérésre válaszoló 50 hitelező közül mindössze hat nyilatkozott úgy, hogy foglalkozik határon átnyúló hitelezéssel. Ezek közül három azt közölte, hogy a határon átnyúló hitelezést fióktelepei, kettő azt, hogy leányvállalatai útján végzi, egy pedig közvetlenül nyújt hitelt. Az adatközlők esetében a teljes hitelvolumenből a határon átnyúló hitelek átlagos aránya 1,43%.

A fogyasztók körében végzett felmérés szerint a határon átnyúló hitelfelvétel viszonylag ritka a fogyasztók körében, bár szignifikánsan gyakoribb, mint ahogy arra a korábbi tanulmányokból következtetni lehetett (nagyjából 5%). A tagállamok körében a határon átnyúló hitelnyújtás nagy eltéréseket mutat. Aránya Ausztriában csaknem nulla (0,2%), viszont Szlovákiában a hitelfelvevők által az utóbbi időben igénybe vett hiteltermékek közül nagyjából minden negyediket (23%) másik tagállambeli intézmény bocsátotta ki.[27] A magasabb keresettel rendelkező személyek nagyobb valószínűséggel vesznek fel hitelt másik tagállambeli hitelezőtől.

A határon átnyúló hitelnyújtás és hitelfelvétel lehetséges akadályait illetően a hitelezők többsége nem nevezte meg azokat az akadályokat, amelyek miatt nem juthattak be más uniós fogyasztóihitel-piacokra, bár némelyikük azt jelezte, hogy piacra lépésüket a hitelre vonatkozó megbízható információkhoz való hozzáférés hiánya akadályozta, vagy hogy termékük nem volt alkalmas határon átnyúló hitelezés céljára. A többi válaszban többek között a következők szerepeltek: „fizetőképesség”, „szükség esetén együttműködés a per megindításában”, „az egyes országokban eltérőek a finanszírozás költségei”, „a kinnlevőségek peresítés útján történő behajtásának nehézségei”, továbbá „kulturális és nyelvi akadályok”.

6.5. Az összehasonlítható hiteltermékek árkülönbségei országokon belül és országok között

A THM mértéke az EKB adatai szerint 2009 és 2013 között hét tagállamot (Szlovákiát, Magyarországot, Észtországot, Lettországot, Litvániát, a Cseh Köztársaságot és Bulgáriát) kivéve az egész Unióban csökkent, méghozzá a leghatározottabban (3,2 százalékponttal) Romániában. Sajnos nem mérhető, hogy az irányelvnek volt-e hatása az alkalmazott THM-re, az irányelv átültetése ugyanis időben egybeesett a pénzügyi válsággal.

A fogyasztói hitelek költsége az egyes országokban jelentősen eltér. A THM például számos euróövezeti országban 6% vagy még alacsonyabb, míg több kelet-európai tagállamban akár 35% is lehet. A pénzügyi válság hatására mindenesetre az egész Unióban határozottan csökkentek a jegybanki kamatlábak. A fogyasztói hitelek (jegybanki kamatoktól megtisztított)

[27] Elképzelhető ugyanakkor, hogy egyes válaszadók félreértették a határon átnyúló hitel fogalmát, és azt az országukban bejegyzett, idegen nevű bankok által vagy külföldi devizában nyújtott hitel gyanánt értelmezték.

kamatlábai 2003 és 2012 között mérsékelt ütemben közeledtek egymáshoz az uniós országokban.

Az egyes országok között és az országokon belül az összehasonlítható hitelekre vonatkozó THM-ek eltéréseinek elemzése a tesztvásárlók által összegyűjtött papíralapú hirdetések, illetve a London Economics által összegyűjtött internetes hirdetések alapján történt. Az összegyűjtött hirdetéseknek összesen 80%-ában tüntették fel a THM-et.

A legdrágább ajánlatok a szakosodott hitelezők által hirdetett személyi kölcsönökre vonatkoztak, ahol az átlagos THM 80% volt. Ez egyáltalán nem meglepő, a szakosodott hitelezők ugyanis gyakran nyújtanak nagyon rövid lejáratú kölcsönt magas kamat mellett. Megállapítást nyert, hogy azok az ajánlatok olcsóbbak, ahol a hitelezők teljesebb körű tájékoztatást nyújtanak.

A THM-be a hitelhez kapcsolódó valamennyi költség beletartozik, ideértve a hitelkamatlábat és minden egyéb díjat. A THM és a hitelkamatláb különbsége tehát megmutatja, hogy a fogyasztónak mennyi plusz díjat kell megfizetnie. A THM és a hitelkamatláb különbsége Írországban és az Egyesült Királyságban a legnagyobb, míg Izlandon és Luxemburgban valamennyi elemzett hirdetés a THM-mel megegyező hitelkamatlábat tüntetett fel. Az EU-ban általában a személyi kölcsönök esetében figyelhető meg a legnagyobb (csaknem 7 százalékpontos) különbség a THM és a hitelkamatláb között, míg a legkisebb különbség a gépjárműhitelek (2,5 százalékpont) és a halasztott fizetés (3,8 százalékpont) terén mutatkozik.

7. AZ IRÁNYELV HATÁSA A FOGYASZTÓVÉDELEMRE[28]

Mielőtt megvizsgálnánk, hogyan tesznek eleget a hitelezők az irányelvben előírt kötelezettségeknek, fontos megjegyezni, hogy a megkérdezett szabályozók szerint a hitelezők mindegyike vagy legalábbis a többsége ismeri a rá vonatkozó általános kötelezettségeket. A szabályozók fele azt is jelezte, hogy nem hajtottak végre intézkedéseket a kötelezettségeik teljesítését elmulasztó hitelezőkkel szemben. 2010 és 2011 során a megkérdezett szabályozók mindössze 20%-ának kellett lépéseket tennie. Meg kell jegyezni ugyanakkor, hogy a szabályozóknak mindössze 70%-a ellenőrizte, hogy a hitelezők ténylegesen eleget tesznek-e a fogyasztókkal szemben fennálló kötelezettségeiknek.

7.1. A tájékoztatásra vonatkozó előírások teljesítése a reklámozási szakaszban

A 4. cikk értelmében a fogyasztói hiteltermékekre vonatkozó reklámokban valamennyi fontos információnak szerepelnie kell, reprezentatív példával szemléltetve. A követelmény nem vonatkozik azokra a reklámokra, amelyek egyáltalán nem jelölnek meg költséget, egyes tagállamokban pedig azokra sem, amelyek csak a THM-et tüntetik fel. Ezért az alábbi elemzésben csak azokkal a reklámokkal foglalkozunk, amelyek a THM-től eltérő hitelköltségeket tüntetnek fel, mivel a különböző típusú fogyasztói hitelek esetében eltérőek a tájékoztatási követelmények, és a megfelelés szintjét az egyes hiteltípusok esetében külön-külön kell elemezni. Az elemzett mintán belül a bármilyen pénzügyi információt tartalmazó

[28] Ez a szakasz az európai fogyasztói hitelpiac működéséről az Ipsos és a London Economics által készített tanulmány alapján készült.

reklámok mindössze 22%-a tett eleget minden tájékoztatási előírásnak. Bizonyos országokban egy-egy adott termékkel kapcsolatosan valamennyi reklám eleget tett a tájékoztatási követelményeknek, viszont ez nem valósult meg más országokban. A különféle reklámtípusokat összehasonlítva a tájékoztatás teljessége szempontjából a hitelkártyareklámok voltak messze a leghiányosabbak, és a gépjárműhitelekre vonatkozó reklámok mutatói a legjobbak.

A 4. cikk azt is előírja, hogy az általános tájékoztatásnak egyértelműnek, világosnak és jól láthatónak kell lennie. A reklámok elemzése során az egyértelműséget illetően jelentős eltérésekre derült fény az egyes tagállamok, illetve az egyes fogyasztói hiteltermékek között. A reklámokat e tekintetben összehasonlítva Hollandia az általános tájékoztatás valamennyi kritériuma szempontjából az öt legjobban teljesítő ország között van. A fogyasztói hitel mind a négy típusát illetően az átlagos pontszám egy 8 pontos skálán 5,5 pont volt. A gépjárműhitelek tekintetében mutatkoznak a legnagyobb eltérések, itt az észt reklámok a legkevésbé egyértelműek, és átlagosan mindössze 1 pontot értek el a 8-ból. Hasonlóan gyengén csak a halasztott fizetés formájában nyújtott hitelek bulgáriai reklámjai teljesítettek. A hollandiai reklámok itt is következetesen jól teljesítettek, és mind a hitelkártyák, mind a személyi kölcsönök esetében a legmagasabb pontszámot érték el. Tökéletes eredményt (8-ból 8 pontot) azonban egyetlen tagállam sem ért el.

A hitelező és a hitel típusától, illetve a reklámhordozó jellegétől függetlenül általánosságban az állapítható meg, hogy sok reklám az irányelv számos előírásának nem tesz eleget, ezért az ajánlatok összehasonlítása a fogyasztók számára szükségtelenül bonyolulttá válik. Ezért ezzel a kérdéssel kapcsolatban hatékonyabb végrehajtásra van szükség.

7.2. A THM-mel és a reprezentatív példával kapcsolatos tájékoztatási követelmények teljesítése

A hitelköltségeket feltüntető reklámoknak mindössze 73%-a tartalmaz reprezentatív példát. A hitelkártyareklámok e tekintetben különösen hiányosak. Számos ilyen reklám feltünteti az éves kártyadíjat, reprezentatív példát azonban nem tartalmaz. Mivel az éves díjak a hitelkártyát használó fogyasztók számára csak a hitelköltség egy részét teszik ki, az ilyen reklámokban reprezentatív példát is szerepeltetni kellene.

Több tagállamban mindenesetre nagyon jók az eredmények, és egy-egy kategórián belül a reklámok 100%-a tartalmazott reprezentatív példát. Értékelés céljából az olyan reklámok esetében, amelyek reprezentatív példát és minden szükséges információt tartalmaztak, összehasonlították a Bizottság weboldalán[29] található kalkulátor segítségével kapott eredményeket a reprezentatív példában feltüntetett THM-mel. A THM kiszámításához elegendő információt tartalmazó reklámok valamivel kevesebb mint fele esetében a kalkulátor alkalmazásával kapott THM nem felelt meg a reklámban feltüntetett THM-nek. A feltüntetett és a kalkulátorral számított THM-ek átlagos eltérése 0,35 százalékpont volt. Ausztriában, Írországban, Luxemburgban és Hollandiában valamennyi elemzett THM megfelelt a

[29] http://ec.europa.eu/consumers/index_en.htm.

kalkulátorral számított THM-nek, és a reprezentatív példa valamennyi olyan információt tartalmazott, amely a THM kiszámításához szükséges.

7.3. A tájékoztatási követelmények teljesítése a szerződéskötést megelőző szakaszban

A tájékoztatás teljes körű és helytálló?

Az 5. cikk meghatározza a hitelező által a szerződéskötést megelőzően nyújtandó azon tájékoztatás tartalmát, amelyet a fogyasztót kötelező bármilyen hitelmegállapodás vagy ajánlat érvénybe lépése előtt kellő időben a fogyasztó rendelkezésére kell bocsátani. Ennek a tájékoztatásnak az a célja, hogy a fogyasztó kellően megalapozott döntést hozhasson a különféle hitelajánlatok egyszerű összehasonlításával. Az 5. cikk értelmében a szerződéskötést megelőző tájékoztatásra vonatkozó követelmények az általános európai fogyasztói hiteltájékoztatónak a fogyasztó részére történő átadásával is teljesíthetők.

A tesztvásárlások során az ajánlatokhoz való hozzáférés jelentette a fő problémát. A tesztvásárlókon számos országban először hitelképesség-ellenőrzést végeztek, mielőtt részletes információkat kaphattak volna az őket érdeklő hitelről. Ez – különösen Németországban, Lettországban, Hollandiában, Svédországban, az Egyesült Királyságban és Dániában – megnehezítette a tesztvásárlók kiválasztását. Több esetben a tesztvásárlók egyáltalán nem kaptak ajánlatot, mivel az érintett hitelező ajánlatot csak tényleges ügyfelei számára tesz.

A tesztvásárlók többségét a hitelezők nem tájékoztatták fogyasztói jogaikról, különösen arról nem, hogy az első tizennégy napban gyakorolhatják az elállás jogát (átlagosan nagyjából 11%-ukat tájékoztatták csak erről), sem pedig arról, hogy ha a hiteligénylést adatbázisban való keresés alapján utasítják vissza, a fogyasztót késedelem nélkül tájékoztatni kell (erről kevesebb mint 30%-ukat tájékoztatták). A tesztvásárlók az esetek 80%-ában nem kaptak tájékoztatást a THM kiszámítási módjáról. A tesztvásárlások eredményeiből összességében arra lehet következtetni, hogy az irányelv szerződéskötést megelőző tájékoztatásra vonatkozó követelményei nagyon gyakran nem teljesülnek, bár pozitívumként értékelhető, hogy a tesztvásárlóknak csak 15%-át nem tájékoztatták a kamat mértékéről, és hogy csak 16%-uk nem kapott információt arról, hogy a kamatláb rögzített vagy változó. Végül pedig – kifejezett kérésre is – mindössze nagyjából a tesztvásárlók fele kapta meg az általános európai fogyasztói hiteltájékoztatót.

A szerződéskötést megelőző megfelelő tájékoztatás tekintetében Németország és Szlovénia érte el a legjobb eredményt a gépjárműhitelek esetében, Lengyelország és Portugália a hitelkártyák területén, és ugyancsak Szlovénia és Portugália a személyi kölcsönöket illetően. A gépjárműhitelek esetében Észtország és Luxemburg teljesített a legrosszabbul. A hitelkártyákat illetően Luxemburg, majd Dánia eredménye volt a leggyengébb. A személyi kölcsönöket illetően ismét Dánia teljesített a legrosszabbul. A rangsor alján mindent figyelembe véve Észtország, Svédország, Luxemburg, Ausztria és Dánia található. Egyértelmű különbségek mutatkoznak az egyes hiteltermékek között is, és a legkevesebb pontot a hitelkártyákkal kapcsolatos tájékoztatás kapta.

Magyarázatok: hajlandóak a hitelezők magyarázatot adni a hitelfeltételekről a hitelfelvevők számára?

A tájékoztatásnyújtás nem elégséges, ha nem egyértelmű és nem érthető, illetve ha a hitelező nem hajlandó és nem képes a feltételeket egyértelműen megmagyarázni. Az 5. cikk (6) bekezdése értelmében a hitelezőknek és adott esetben a hitelközvetítőknek megfelelő magyarázattal kell szolgálniuk a fogyasztónak. A tesztvásárlás kapcsán a résztvevőket megkérdezték, hogy a hitelező gondoskodott-e arról, hogy minden szükséges információt megkapjanak a kölcsönnel vagy a hitelkártyával kapcsolatos döntés meghozatalához. A hitelezők többsége valamennyi hitel esetében megfelelt a vizsgálat során (53–61%). A vizsgált országok több mint felében azonban nem ez a helyzet. Málta különösen gyengén teljesített, ugyanis a tesztvásárlók mindössze 24%-a jelezte, hogy véleményük szerint minden szükséges információt megkaptak a döntés meghozatalához. A legjobban Ciprus (79%), Olaszország (77%) és Németország (71%) teljesített a tagállamok közül.

A tesztvásárlás során nem derült egyértelműen fény arra, hogy a hitelezők a magyarázatot a hitelfelvevő igényeihez vagy műveltségi szintjéhez igazítanák. Számos hitelező mindazonáltal (valamennyi hiteltípusnál) kért információkat a potenciális hitelfelvevő foglalkozásáról, jövedelméről és arról, hogy az illető rendelkezik-e saját lakással.

A fogyasztói felmérés válaszadóinak kb. 60%-a csak egy hitelezőtől kért tájékoztatást, és ez jellemzően a saját bankja volt. 10-ből csaknem 9 fogyasztó vélekedett úgy, hogy a megkeresett hitelezők őszinte és tisztességes magatartást tanúsítottak, és hogy a hitelezők által nyújtott tájékoztatás átfogó és egyértelmű volt. Ha ezt az álláspontot összevetjük a tesztvásárlók azon megállapításával, hogy nem kaptak meg minden információt, akkor arra a következtetésre juthatunk, hogy az átlagos hitelfelvevő nincs teljesen tisztában azzal, hogy milyen információkat kellene megkapnia.

A felmérésből az is kiderül, hogy bizonyos demográfiai jellemzők megléte esetén szignifikánsan nagyobb a valószínűsége annak, hogy a fogyasztók megkapják a kért magyarázatot. A nők számára nagyobb valószínűséggel nyújtanak magyarázatot, és ugyanez a helyzet az idősek és a magasabb jövedelemmel rendelkezők esetében is.

7.4. Az átadott információk fogyasztók általi megértésének objektív értékelése[30]

A fogyasztói hitelpiaccal foglalkozó tanulmány a fogyasztók pénzügyi tájékozottságát is vizsgálta. A fogyasztók pénzügyi tájékozottságának méréséhez megbízható, objektív kritériumra volt szükség. A pénzügyi tájékozottság mérésére – a tájékozottság egyéb formáitól eltérően – jelenleg nincs egységes és általánosan elfogadott teszt.

A fogyasztói felmérés válaszadóinak pénzügyi tájékozottságát úgy mérték, hogy meg kellett állapítaniuk, hogy két hitelajánlat közül melyik olcsóbb a kamatlábra és a THM-re vonatkozó információ alapján; ezzel azt kívánták vizsgálni, hogy a fogyasztók tisztában vannak-e a THM definíciójával és a kamatlábbal való összefüggésével. A válaszadóknak kevesebb mint 40%-a tudott helyesen válaszolni, ami objektíven azt sugallja, hogy számos fogyasztó nem tudja

30 A fogyasztói hitelpiaccal foglalkozó tanulmány kapcsán elvégzett felmérés alapján.

értelmezni, mit jelent a THM formájában rendelkezésre bocsátott információ (illetve a THM kamatlábbal való összefüggése). Az eredmény arra utal, hogy a fogyasztók 60% lényegében nem tudja, mi a THM, hogyan kell alkalmazni, és ez arra enged következtetni, hogy pénzügyi tájékozottságuk meglehetősen alacsony szintű.

Fontos, hogy a fogyasztóknak joguk van a határidő előtti visszafizetésre, illetve a megállapodás aláírását követő első tizennégy napon belül a megállapodástól való elállásra, ám ezeknek csak akkor lehet meg a kívánt hatása, ha a fogyasztók tisztában vannak e jogokkal. Ha a fogyasztók nem ismerik ezeket a jogokat, akkor tévesen azt feltételezhetik, hogy a megállapodás aláírásának pillanatától az abban meghatározott lejáratig a szerződéshez vannak láncolva. Ez nagymértékben veszélyeztetheti a tudatos fogyasztói magatartás kialakítását, a fogyasztóvédelmet és a piaci versenyt. A határidő előtti visszafizetéshez és az elálláshoz való jog ismerete társadalmi-demográfiai jellemzők alapján mutat eltéréseket. A várakozásoknak megfelelően a pénzügyileg tájékozottabb válaszadók nagyobb valószínűséggel tudtak ezekről a jogokról. A teljes munkaidőben dolgozó válaszadók szintén nagyobb valószínűséggel tudtak a határidő előtti visszafizetéshez fűződő jogukról, bár az elállás jogáról nem.

A fogyasztók a saját hitelszerződéseik pénzügyi részleteivel sincsenek egyformán tisztában. A felmérésben részt vevő hitelfelvevők 64%-a tudta, hogy a szerződésben megemlítik-e a THM-et, ugyanakkor 84%-uk ismerte a kamatláb típusát (vagyis hogy rögzített vagy változó), és 74%-uk tudott arról, hogy a határidő előtti visszafizetés esetében szankcióra lehet számítani. A határidő előtti visszafizetéshez való jogot illetően a fogyasztói felmérés résztvevőinek 73%-a, a szerződés aláírását követő első tizennégy napon belül az elálláshoz való joggal kapcsolatban pedig 71%-uk tudott arról, hogy a hitelezőknek ezeket illetően a szerződéskötést megelőzően tájékoztatást kell adniuk, bár a tagállamok között jelentős eltérések mutatkoztak az ezzel kapcsolatos tájékozottságban.

7.5. Az elállás, illetve a határidő előtti visszafizetés joga

Milyen gyakran állnak el a fogyasztók a hitelszerződéstől a jogszabályban előírt határidőn belül?

A 14. cikk értelmében a fogyasztó tizennégy naptári napon belül indokolás nélkül elállhat a hitelmegállapodástól. Ez a mérlegelési időszak – különösen az agresszív marketing- és értékesítési taktikákat figyelembe véve – jelentős védelmet biztosít a fogyasztóknak. Emellett segíti a piaci verseny javítását, a fogyasztók ugyanis a hitelszerződés aláírását követő első tizennégy napon belül versenyképesebb ajánlat mellett dönthetnek.

A fogyasztói felmérés szerint csupán kevés hitelfelvevő (kb. 1%) próbált meg elállni a szerződéstől az aláírást követő tizennégy napon belül. 42,2%-uk sikertelenül próbálkozott. Fontos szem előtt tartani, hogy elképzelhető, hogy egyes válaszadók még az irányelv hatályba lépése előtt írták alá szerződéseiket.

Milyen gyakori a fogyasztók körében a határidő előtti visszafizetés, és milyen hatása van a határidő előtti visszafizetésre vonatkozó ellentételezés alkalmazásának?

A 16. cikk értelmében a fogyasztónak joga van „a hitelmegállapodás szerinti kötelezettségeit egészben vagy részben […] teljesíteni”. Ez a jog is két előnnyel jár: egyrészt fokozza a tudatos fogyasztói magatartás kialakítását és a fogyasztóvédelmet, és a fogyasztók számára több szabadságot biztosít pénzügyeik irányításában. Másrészt a versenyképes hitelpiac fontos eleme, ugyanis így a fogyasztók szerződést válthatnak, ha máshol jobb hitelajánlatot kapnak.

A hitel határidő előtti visszafizetésének gyakoriságát illetően vegyes visszajelzések érkeztek. Bár ez mind a hitelezők, mind a fogyasztói szövetségek szerint meglehetősen ritka eset, a fogyasztói felmérés eredményei szerint a válaszadók majdnem egynegyede próbálkozott meg a határidő előtti visszafizetéssel, 86%-uk sikeresen. Ez az összesített számadat azonban komoly eltéréseket takar a tagállamok, illetve a fogyasztóihitel-típusok között. A fogyasztói felmérés határozottan igazolta azt is, hogy a pénzügyileg tájékozottabb és fiatalabb válaszadók körében nagyobb a valószínűsége a határidő előtti visszafizetésnek.

7.6. Elégedettség, problémák és panaszok

A fogyasztói felmérés eredményei szerint az elmúlt öt évben a fogyasztók 9%-a tapasztalt problémákat hitelmegállapodással, illetve hitelezővel kapcsolatban. Az eredmények azonban arra utalnak, hogy a tagállamok között sok eltérés van. A társadalmi-demográfiai jellemzők alapján az idősebb válaszadók esetében szignifikánsan kisebb a valószínűsége annak, hogy hitelmegállapodásaik kapcsán problémákkal szembesülnek. A panaszok többsége általában a díjakhoz, az elállás jogához és a határidő előtti visszafizetés jogához kapcsolódik.

A problémákkal szembesülő fogyasztóknak azonban mindössze egyharmada állította azt, hogy panaszt tett. A fogyasztói problémák megoldására többféle eljárás is rendelkezésre áll, akár harmadik fél – fogyasztóvédelmi szervek és ombudsmanok – bevonásával, akár közvetlenül a hitelező útján. A hitelezőnél jelzett problémáknak átlagosan 41%-át, míg a harmadik feleknél jelzett problémáknak 28%-át sikerült megoldani. Azon fogyasztók közül, akiknek a problémáját csak részben sikerült rendezni, húszból csupán nyolc tett további lépéseket.

Összességében megállapítható, hogy a fogyasztóknak a kapott információkkal és a határidő előtti visszafizetés, illetve az elállás jogával kapcsolatos elégedettsége némileg nőtt. Különösen a hitelezők, a fogyasztóvédelmi szervek és az ombudsmanok érzékelnek javulást az elégedettségben. A fogyasztói szövetségek azt állítják, hogy nem tapasztaltak javulást a fogyasztók elégedettségében, egy szövetség kivételével, amely szerint az elállás jogával kapcsolatban javulás figyelhető meg. A hitelezők és a hitelezői szövetségek egyetértenek abban, hogy fokozódott az elégedettség. A felmérés meglehetősen magas szintű elégedettséget állapított meg a fogyasztók körében a jelenlegi hiteleikkel kapcsolatos szolgáltatásokat illetően (73%-uk teljesen elégedett), továbbá a hitelezővel való közvetlen kapcsolat mértéke tekintetében (66%), ám jóval kevesebben elégedettek a díjakkal (36%) és az ajánlatok körével (48%). A panaszok kedvező megoldása jelentősen kihat a fogyasztóknak a hitelezők által nyújtott szolgáltatásokkal való elégedettségére.

8. KÖVETKEZTETÉSEK

Szem előtt kell tartani, hogy az irányelvet egyes tagállamok az előírt határidőt követően hajtották végre, illetve hogy azt több tagállam csak 2011 végén hajtotta végre. A hitelezőknek és a fogyasztóknak így nem sok idejük volt magatartásuk megváltoztatására és az irányelv előnyeinek teljes körű kiaknázására. Ez magyarázza, hogy miért nehéz a tagállamok által alkalmazott szabályozási lehetőségek hatásának megállapítása.

Az irányelv végrehajtása emellett egybeesett a pénzügyi válsággal is, amely kihatott a fogyasztói hitelpiacra. A hitelezők óvatosabbak a hitelezést illetően, a hitelfelvevők pedig új hitelszerződések megkötése helyett inkább meglévő hiteleiket fizetik vissza. Az említett külső körülményekre adott reakciók érthetők, és ezek miatt az irányelvnek a határon átnyúló hitelezésre és ezáltal az egységes hitelpiac további integrációjára gyakorolt potenciális hatása beszűkült.

A tesztvásárlások azt igazolták, hogy a hitelezők az irányelv számos rendelkezését nem tartják be. Ez vonatkozik a reklámokra és a szerződéskötést megelőző tájékoztatásra, továbbá a fogyasztók számára jogaikról nyújtott tájékoztatásra vonatkozó kötelezettség teljesítésére (különösen az első tizennégy napban a szerződéstől való elállás, illetve a határidő előtti visszafizetés joga tekintetében). A tesztvásárlások megerősítették a 2011 szeptemberében végzett összehangolt vizsgálat eredményeit.[31] A fogyasztói felmérés eredményei szerint a fogyasztók az említett jogok gyakorlása során problémákat tapasztalnak. A fogyasztók pénzügyi tudatossága továbbra sem elégséges. Emellett csak korlátozott mértékben ismerik jogaikat és a szerződésekben foglalt rendelkezéseket. E tekintetben fontos, hogy a hitelezők a magyarázatot a hitelfelvevő igényeihez vagy műveltségi szintjéhez igazítsák.

Jelenleg úgy tűnik, hogy sem a szabályozási lehetőségek körét, sem az irányelvvel összhangban alkalmazott küszöbértékeket és százalékos mértékeket nem szükséges módosítani. A kutatások lehetséges félreértéseket is feltártak azt illetően, hogy a tagállamok milyen mértékű választási lehetőséggel rendelkeznek az irányelv alkalmazását illetően. A Bizottság együttműködik a tagállamokkal ennek tisztázásában.

Az eredményességhez azonban az szükséges, hogy az irányelvben megállapított garanciákat megfelelően végrehajtsák. A 22. cikk fényében, amelynek értelmében a tagállamok biztosítják, hogy az általuk az irányelv végrehajtása során elfogadott nemzeti rendelkezések ne legyenek megkerülhetők, külön figyelmet érdemelnek az olyan gyakorlatok és jogi konstrukciók, amelyek célja az irányelvet végrehajtó nemzeti rendelkezések és általában a fogyasztóvédelmi jogszabályok megkerülése.

Összefoglalva megállapítható, hogy az irányelv tagállami végrehajtását továbbra is figyelemmel kell kísérni, és ebben a tagállamok felügyeleti gyakorlatainak értékelése a legsürgetőbb. A Bizottság 2014 folyamán kíván ilyen értékelést végrehajtani. Emellett az irányelvvel kapcsolatban egyes tagállamokban folytatott tájékoztatási kampány értékelésének

[31] Az eredményekre vonatkozó további részletek: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-6_en.htm.

eredményei, továbbá a fogyasztói magatartásra is kiterjedő más hiteles adatok alapján lehetséges, hogy a Bizottság a pénzügyi tájékozottság területén további lépéseket is tesz.